

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 580/2020-22

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 18. novembra 2020 predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDAKČIA], [REDAKČIA], [REDAKČIA], zastúpeného advokátskou kanceláriou Advokáti Heinrich s. r. o., Lombardíniho 22/B, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Roman Heinrich, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 32 ods. 1 a 4 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 11 CoP 75/2019-644 z 31. marca 2020 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDAKČIA] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 3. júla 2020 doručená ústavná sťažnosť [REDAKČIA], [REDAKČIA],

██████████ (ďalej aj „sťažovateľ“ alebo „otec maloletého“), ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 32 ods. 1 a 4 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 11 CoP 75/2019-644 z 31. marca 2020 (ďalej aj „napadnutý rozsudok krajského súdu“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ podal 3. júla 2017 návrh, ktorým sa domáhal, aby Okresný súd Pezinok (ďalej len „okresný súd“) určil otcovstvo k maloletému, určil meno a priezvisko maloletého, upravil výkon rodičovských práv a povinností k maloletému, a zároveň, aby matke maloletého uložil povinnosť plniť si informačnú povinnosť vo vzťahu k otcovi maloletého, ktorý je vedený na okresnom súde pod sp. zn. 39 Pc 18/2017.

3. Okresný súd uznesením z 18. apríla 2018 konanie v časti o určenie otcovstva k maloletému zastavil, pretože otcovstvo k maloletému bolo v priebehu konania určené súhlasným vyhlásením rodičov pred orgánom, ktorý vedie matriku.

3.1 Predmetom rozhodovania tak ostala úprava výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému a návrh sťažovateľa na uloženie povinnosti matke maloletého plniť si informačnú povinnosť vo vzťahu k sťažovateľovi. Okresný súd rozsudkom č. k. 39 Pc 18/2017-525 z 29. júna 2018 takto rozhodol:

„I. Maloletý... sa zveruje do osobnej starostlivosti matky.

II. Obaja rodičia sú oprávnení zastupovať maloletého... a spravovať majetok maloletého.

III. Otec maloletého je oprávnený stýkať sa s maloletým... každý párny kalendárny týždeň v roku: v utorok v čase od 15.30 hod. do 18.30 hod... a každý nepárny kalendárny týždeň v roku: v pondelok v čase od 15.30 hod. do 18.30 hod... s tým, že otec si maloletého na začiatku stretávania preberie od matky v mieste bydliska maloletého a na konci stretávania maloletého matke odovzdá v mieste bydliska maloletého.

IV. Stretávanie otca maloletého s maloletým... bude počas prvých troch kalendárnych mesiacov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti tohto rozsudku prebiehať v prítomnosti matky maloletého, a po uplynutí troch kalendárnych mesiacov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti tohto rozsudku je otec maloletého oprávnený stýkať sa s maloletým bez prítomnosti matky maloletého.

V. Otec maloletého je povinný prispievať na výživu maloletého... od 1.4.2017 do 31.10.2017 sumou vo výške 50,- € mesačne; a od 1.11.2017 sumou vo výške 180,- € mesačne, ktoré výživné je povinný poukazovať matke maloletého vždy do konca mesiaca, ktorý predchádza mesiacu, na ktorý sa výživné poskytuje.

VI. Zročné výživné na maloletého... za obdobie od 1.4.2017 do 29.6.2018 vo výške 907,68 €, je otec maloletého povinný zaplatiť matke do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku.

VII. V prevyšujúcej časti sa návrh otca maloletého zamietá.

VIII. Žiaden z účastníkov konania nemá nárok na náhradu trov konania. “

Sťažovateľ podal proti predmetnému rozsudku okresného súdu odvolanie proti výroku V (v časti týkajúcej sa povinnosti platiť výživné od 1. novembra 2017 v sume 180 € mesačne), proti výroku VI (o výške zročného výživného a jeho splatnosti) a proti výroku VII (týkajúceho sa zamietnutia návrhu otca na uloženie informačnej povinnosti matke a doplnenia výroku III o povinnosti matky maloletého pri styku otca s maloletým). Matka maloletého taktiež podala odvolanie proti predmetnému rozsudku okresného súdu, a to proti výrokom III, IV, V a VI.

4. O podaných odvolaniach rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom, a to takto:

„Rozsudok súdu prvej inštancie sa vo výroku V o výživnom pre maloleté dieťa mení tak, že otec je povinný prispievať na výživu maloletého... sumou 180 € mesačne, počínajúc dňom 1.4.2017, ktoré je povinný platiť vždy do 15. dňa v mesiaci vopred k rukám matky.

Vo výrokoch III a IV o úprave styku otca s maloletým dieťaťom a vo výroku VI o zročnom výživnom sa rozsudok súdu prvej inštancie zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

Vo zvyšnej napadnutej časti vo výroku VII o zamietnutí návrhu otca vo zvyšnej časti sa rozsudok súdu prvej inštancie potvrdzuje. “

5. Vzhľadom na rozsiahlosť predmetnej veci vedenej na okresnom súde sťažovateľ v úvodnej časti ústavnej sťažnosti podrobne vysvetlil podstatu skutkového stavu a základných právnych rámcov vzťahujúcich sa na daný skutkový stav s konštatovaním o zásadnom a arbitrárnom porušení ním označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu.

6. Sťažnostná argumentácia sťažovateľa smerujúca proti napadnutému rozsudku krajského súdu je rozdelená do dvoch častí, a to vo vzťahu k výroku napadnutého rozsudku krajského súdu, ktorým zrušil rozsudok okresného súdu v časti týkajúcej sa úpravy styku otca s maloletým a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie a ktorým zmenil rozsudok okresného súdu v časti týkajúcej sa určenia bežného výživného.

7. Sťažovateľ vo vzťahu k zrušujúcemu výroku napadnutého rozsudku krajského súdu (o úprave styku otca s maloletým) uvádza, že *«súd prvého stupňa v rozsudku dňa 29.6.2018 stanovil styk maloletého s otcom za prítomnosti matky, avšak len počas 3 mesiacov, a následne mal byť styk otca s maloletým bez prítomnosti matky. Podľa právneho názoru KS Bratislava je takáto úprava „protiprávna“, pretože „predpokladá budúcu zmenu pomerov“. Podotýkame, že súd prvého stupňa rozhodol o takomto „prechodnom“ 3-mesačnom období z dôvodu, že matka mala obavu ako otec zvládne úkony so synom, pričom už pred rozhodnutím súdu prvého stupňa otec vykonával všetky úkony so synom samostatne, matka bola len prítomná a pozorovala ho. T.j. išlo o akési „overenie zručnosti“, avšak v období 6/2018 (rozhodovanie OS Pezinok), a nie 3/2020 (rozhodovanie KS BA)... Krajský súd Bratislava mohol doplniť dokazovanie pre zistenie skutočného stavu veci, vrátane preverenia aké sú súčasné pomery realizácie styku otca s maloletým a na ich podklade mohol rozhodnúť, vrátane upraviť rozsudok súdu prvého stupňa čo do „prítomnosti“ resp. „neprítomnosti“ matky pri styku otca s maloletým... KS BA však postupoval príliš formalisticky, namiesto definitívneho rozhodnutia vo veci samej rozhodol o zrušení rozsudku OS Pezinok a vrátení na nové konanie. Nové konanie na 1. stupni je možné predpokladať na cca 1 rok. Vzhľadom na doterajší postoj matky k styku otca s maloletým možno skoro 100 % očakávať jej odvolanie, čím vec pôjde znova na odvolací súd. Vzhľadom na súčasné časové*

rozhodovanie KS BA (o ktorom si je senát 11CoP/75/2019 priamo vedomý), bude odvolacie konanie opäť trvať cca 1,5 roka. Výsledok bude znamenať, že kým sa dosiahne právoplatné rozhodnutie vo veci styku otca s maloletým, tak maloletý bude mať 6 rokov.».

8. Argumentácia sťažovateľa v časti týkajúcej sa výroku napadnutého rozsudku, ktorým krajský súd zmenil výrok rozsudku okresného súdu týkajúci sa bežného výživného, pozostáva z tvrdenia, že krajský súd svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že *«„pozná bežné potreby maloletých detí zo všeobecných poznatkov“, nie je potrebné ich osobitne preukazovať, a určil sumu 180,- EUR na novorodenca (pri minimálnom potencionálnom príjme otca 785,20 EUR - tento určil súd prvého stupňa a KS BA v tomto smere žiadne iné dokazovanie nevykonal a ani žiaden iný skutkový záver nevyslovil). Zároveň uviedol, že nie je možné počas tohto obdobia (1.4.2017 - 31.10.2017) prenášať vyživovaciu povinnosť na matku.*

KS BA zároveň uviedol, že „prihliadol“ aj na zdravotné postihnutie otca, keďže na túto skutočnosť poukázal už súd prvého stupňa pri svojom rozhodovaní. KS BA však nereagoval a neprihliadol na dlhodobá práceneschopnosť otca 1.2.2018 - 31.12.2018 a 1.4.2019 - 31.12.2019 a určil otcovi aj počas jeho práceneschopnosti povinnosť prispievať na výživu maloletého v sume 180.- EUR mesačne.

V tomto smere poukazujeme na ustálenú rozhodovaciu prax Najvyššieho súdu SR ako aj Ústavného súdu SR, v zmysle ktorej nie je možné poukazovať na všeobecné poznatky o potrebách maloletých detí, pretože každý prípad rozhodovania o rodičovských právach a povinnostiach je individuálny.

Súd prvého stupňa vo svojom rozsudku dôkladne a podrobne popísal potreby maloletého (v časti 19), ako aj dôvody, pre ktoré určil otcovi výživné v období 1.4.2017 - 31.10.2017 v nižšej výške.

KS BA však tieto skutočnosti nebral v ohľad, a najmä nijakým presvedčivým spôsobom nezdôvodnil prečo uložil otcovi vyživovaciu povinnosť na novorodenca vo výške 180,- EUR.

Bežné výdavky na novorodenca sú v omnoho nižšej výške (nemyslíme tým výbavičku a podobne, na ktorú nakoniec otec poskytol matke samostatný príspevok). KS BA však v tomto neuviedol žiadne zdôvodnenie.

Pokiaľ KS BA odkázal na akési „všeobecne známe“ okolnosti, tak v tomto smere poukazujeme aj na „Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti.“ - vydaný Ministerstvom spravodlivosti ČR, ktorý sa stal prameňom práva predovšetkým, v Českej republike, avšak nepriamo aj pri rozhodovacej praxi súdov Slovenskej republiky, keď viaceré súdy v SR poukazujú, určujú výšku výživného v závislosti od výšky a príjmu rodiča, teda ako percentuálny pomer na príjme rodiča.

Pri maloletých deťoch vo veku 0-5 rokov ide o percentuálnu výšku 11-15 % zo mzdy (príjmu) príslušného rodiča.

Z uvedeného je zrejmé, že v obdobiach 1.4.2017 -- 31.3.2020 nemohol a nemôže otec prispievať matke na výživu maloletého v sume 180,-EUR...

Zároveň bolo nutné vychádzať a prihliadnúť na príjem a majetkové pomery matky. Matka mala v danom období nadštandardné príjmy (nadštandardné vysokú materskú, príjem z prenájmu bytu), a minimálne výdavky (bývanie u rodičov). Na tieto okolnosti súd prvého stupňa jasne a zreteľne poukázal, avšak odvolací súd na ne vôbec nereagoval,

Nie je možné poukazovať na všeobecnú premisu „nie je možné prenášať vyživovaciu povinnosť na matku“...

KS BA však odôvodnil svoje rozhodnutie de facto len odkazom a využitím § 62 ods. 4, že matka sa starala o maloletého. KS BA však vôbec neprihliadal na § 62 ods. 2, že matka mala omnoho vyššie zárobkové a majetkové pomery ako otec.

Skutočnosť, že matka sa stará o dieťa neznamena, že sa neprihliada na jej zárobkové a majetkové pomery. Ved' ak má jeden rodič diametrálne vyššie zárobkové a majetkové pomery, tak znáša vo vyššej výške vyživovaciu povinnosť a to aj vtedy, ak sa o dieťa osobne stará. V tomto bolo rozhodovanie KS BA arbitrárne, keď svoje rozhodnutie zdôvodnil len jednou právnou normou, pričom však nepoužil aj druhú právnou normu, ktorá má rovnako a spoločne vplyv na určenie konečného rozhodnutia.

KS BA neprihliadol ani na okolnosť, že otec poskytoval v období 1.4.2017 - 31.10.2017 matke rôzne veci, teda prispieval na výživu maloletého aj zakúpením rôznych vecí. Aj z tohto dôvodu OS Pezinok určil v tomto období nižšie výživné, čo však KS BA vo svojom rozhodnutí prehliadol a nijako nevyhodnotil.

Nakoniec KS BA neprihliadol ani na zdravotné postihnutie otca...

KS BA nemal teda postupovať formalistický, ale vzhľadom k tomu, že mal zákonné procesné postupy k rozhodovaniu na pojednávaní s možnosťou doplnenia vyjadrení účastníkov a doplnenia dokazovania za účelom zistenia aktuálneho skutkového stavu, a rozhodnutia za účelom zabezpečenia rýchlej a účinnej ochrany práv, a za účelom rozhodnutia podľa aktuálneho skutkového stavu (a nie podľa okolností 2 roky starých).».

9. Zhrnúc už uvedené, je sťažovateľ presvedčený, že nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia napadnutého rozsudku krajského súdu, ktorý žiadnym spôsobom nereagoval na podstatné argumenty sťažovateľa (otca maloletého), zakladá porušenie ním označených práv. Podľa názoru sťažovateľa *«rozhodnutie krajského súdu bolo v časti určenia styku formalistické, namiesto definitívneho rozhodnutia vo veci samej rozhodol o zrušení rozsudku OS Pezinok a vrátení na nové konanie...»*.

Týmto došlo k porušeniu základných práv sťažovateľa na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, na spravodlivý proces čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, na ochranu rodičovstva zaručeného v čl. 41 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 32 ods. 1 a 4 Listiny základných práv a slobôd.

V danom prípade rozhodnutie krajského súdu bolo v časti určenia výživného otcovi arbitrárne, keď svoje rozhodnutie zdôvodnil len jednou právnou normou (§ 62 ods. 4), pričom však nepoužil aj druhú právnou normu (§ 62 ods. 2), ktorá má rovnako a spoločne vplyv na určenie konečného rozhodnutia o výške výživného. Rovnako KS BA neprihliadol na dlhodobú PN otca ako podstatnú okolnosť, ktorá znemožňovala otcovi získavať finančné prostriedky prácou, čím nesprávne aplikoval fiktívny potenciálny príjem, z ktorého určoval výživné otcovi. Nakoniec KS BA nijako nezdôvodnil odôvodnenosť potrieb maloletého v čase od 1.4.2017 do 31.10.2017 (novorodenec) v takej výške 180,- EUR. Zároveň KS BA, sa síce odvolával na „štandardy“, avšak pri určení výšky výživného takéto štandardy nepoužil - ak súdy vychádzali z maximálneho potenciálneho príjmu otca vo výške 785,20 EUR, tak 11 % tvorí výživné vo výške 86,37 EUR (a nie 180,- EUR).

Vzhľadom na uvedené zistenia ide o nedostatočnú odôvodnenosť a ústavnú neudržateľnosť krajským súdom vyslovených záverov, v dôsledku čoho došlo k porušeniu

sťažovateľom označených základných práv a slobôd zaručených v čl. 46 ods. 1 a čl. 41 ods. 1 a 4 ústavy.

Na základe vyššie uvedenej argumentácie sťažovateľa, ako aj vyššie uvedené odkazy na rozhodovaciu prax tak všeobecného súdu, ako aj rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vyplýva, že napádané rozhodnutie odvolacieho súdu bolo arbitrárne a v rozpore s ustálenou rozhodovacou praxou všeobecných súdov.».

10. Na podklade uvedených skutočností sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie o nej rozhodol nálezom tak, že vysloví porušenie sťažovateľom označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu, napadnutý rozsudok krajského súdu v jeho prvom výroku (ktorým zmenil piaty výrok rozsudku okresného súdu o bežnom výživnom) zruší, vec vráti krajskému súdu na ďalšie konanie a sťažovateľovi prizná primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000 € a náhradu trov konania.

11. Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľ odôvodňuje tým, že krajský súd napadnutým rozsudkom, ktorý je arbitrárny a ktorému predchádzal nesprávny postup, porušil sťažovateľom označené práva, čím mu vznikla nemajetková ujma.

II.

Právomoc ústavného súdu a relevantná právna úprava

12. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

13. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

14. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

15. Podľa § 42 ods. 2 písm. f) zákona o ústavnom súde návrhom na začatie konania je sťažnosť fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ústavy.

16. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

17. Podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde je ústavná sťažnosť neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd.

18. Podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd neodmietne prijatie ústavnej sťažnosti pre jej neprípustnosť, ak sťažovateľ preukáže, že nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd, z dôvodov hodných osobitného zreteľa.

19. Podľa čl. 41 ods. 1 ústavy manželstvo je jedinečný zväzok medzi mužom a ženou. Slovenská republika manželstvo všestranne chráni a napomáha jeho dobru. Manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.

Podľa čl. 41 ods. 4 ústavy starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom.

Podľa čl. 32 ods. 1 listiny rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Osobitná ochrana detí a mladistvých je zaručená.

Podľa čl. 32 ods. 4 listiny starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti ich vôli iba rozhodnutím súdu na základe zákona.

20. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

21. Predmetom ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa o porušení ním označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu, ktorému vytýka jeho nedostatočné odôvodnenie a skutočnosť, že ním „*bolo v rozpore s ustanoveniami zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a CMP, ako aj v rozpore s rozhodovacou praxou súdov SR nerozhodnuté o úprave styku otca s maloletým a arbitrárne rozhodnuté o vyživovacej povinnosti otca k maloletému.*“.

K namietanému porušeniu označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu v časti týkajúcej sa úpravy styku otca s maloletým (druhý výrok napadnutého rozsudku)

22. Osobitosť prerokúvanej veci spočíva v tom, že predmetom ústavnej sťažnosti v tejto časti je zrušujúce (teda nemeritórne) rozhodnutie odvolacieho súdu, čo znamená, že súdne konanie v tejto časti pred všeobecným súdom ďalej pokračuje.

23. Z princípu subsidiarity, ktorým sa konanie o ústavnej sťažnosti riadi, vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri uplatňovaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť.

24. Právomoc ústavného súdu je preto subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto ústavnú sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (m. m. IV. ÚS 115/07).

25. Vo vzťahu k už spomenutému princípu subsidiarity judikatúra ústavného súdu stabilne pripomína, že ochrana ústavnosti nie je a ani z povahy vecí nemôže byť iba úlohou ústavného súdu, ale je takisto úlohou všetkých orgánov verejnej moci, v tom rámci predovšetkým všeobecného súdnictva. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti inštitucionálny mechanizmus, ktorý nastupuje až v prípade zlyhania všetkých ostatných do úvahy prichádzajúcich orgánov verejnej moci (napr. I. ÚS 214/09). Podľa právneho názoru ústavného súdu preto nemožno akceptovať, aby napĺňanie úsilia o spravodlivé súdne konanie príslušným všeobecným súdom nahradzoval ústavný súd svojim vstupovaním a ingerenciou do dosiaľ meritórne neskončeného konania. Ústavný súd môže urobiť zásah na ochranu ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv sťažovateľa až vtedy, keď už ostatné orgány verejnej moci nie sú schopné protiústavný stav napraviť (m. m. IV. ÚS 322/09).

26. Pridržiavajúc sa svojej stabilnej judikatúry, ústavný súd ďalej poukazuje na to, že základné právo na súdnu ochranu, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie „*je výsledkové*“, to znamená, musí mu zodpovedať proces ako celok a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08). Aj z ďalšej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 79/03, I. ÚS 236/03), obdobne ako z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Komanický proti Slovenskej republike, rozsudok zo 4. 6. 2002) vyplýva, že ústavný súd a Európsky súd pre ľudské práva overujú, či konanie posudzované ako celok bolo spravodlivé v zmysle čl. 46 až čl. 50 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru.

27. Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry opakovane vyslovil, že predpokladom na záver o porušení základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (obdobne čl. 36 ods. 1 listiny), resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je len také porušenie, ktoré nie je napravitel'né alebo odstrániteľné činnosťou všeobecného súdu pred začatím konania alebo v konaní vo veci, resp. ktorého nápravu nemožno dosiahnuť procesnými prostriedkami, ktoré sú obsiahnuté v príslušnom civilnom kódexe (m. m. I. ÚS 148/03, III. ÚS 355/05, II. ÚS 307/06). V nadväznosti na to ústavný súd

pripomína, že v rámci konania o ústavnej sťažnosti zásadne preskúmava len právoplatné rozhodnutia, a to v tom zmysle, že musí ísť o rozhodnutia, ktorými sa konanie vo veci právoplatne skončilo. Z princípu subsidiarity totiž vyplýva, že ústavnú sťažnosť možno zásadne prerokovať a rozhodnúť o nej až potom, keď napadnuté konanie bude skončené. Je to tak z toho dôvodu, že ústavná sťažnosť musí v zásade smerovať proti poslednému rozhodnutiu o opravnom prostriedku, ktorý mal sťažovateľ k dispozícii, a nemôže ho opomenúť.

28. V zmysle uvedeného v konaní, ktoré v čase predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti stále prebieha, nemožno uvažovať o splnení tejto požiadavky (m. m. IV. ÚS 361/2010).

29. Ak ústavný súd v rámci svojej doterajšej rozhodovacej činnosti pripustil výnimky z uplatnenia princípu subsidiarity, išlo o prípady, keď ešte pred právoplatným skončením konania vo veci bolo v konaní o ústavnej sťažnosti napadnuté právoplatné rozhodnutie (prípadne postup), ktorým sa skončila iba určitá časť konania alebo ktorým sa riešila iba určitá parciálna procesná otázka. Podmienkou na pripustenie takejto výnimky však je, že v konkrétnom prípade musí ísť o rozhodnutie (prípadne postup) spôsobilé výrazne a nezvratným spôsobom zasiahnuť do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných základných práv alebo slobôd sťažovateľa, ako aj to, že námietka ich porušenia sa musí vzťahovať výlučne na dané štádium konania a nemohla by už byť uplatnená neskôr (m. m. IV. ÚS 195/2010), prípadne by sa tento negatívny dôsledok musel zároveň vzťahovať na výsledok konania a nebolo by ho možné korigovať v ďalšom procesnom postupe alebo v opravných konaniach (m. m. IV. ÚS 322/09).

30. V nadväznosti na uvedené právne názory ústavný súd konštatuje, že v okolnostiach daného prípadu nie sú splnené predpoklady na výnimku z už spomenutej zásady, podľa ktorej ústavný súd v rámci konania o ústavnej sťažnosti zásadne preskúmava len právoplatné rozhodnutia, a to v tom zmysle, že musí ísť o rozhodnutia, ktorými sa konanie právoplatne skončilo.

31. Keďže krajský súd napadnutým rozsudkom č. k. 11 CoP 75/2019-644 z 31. marca 2020 vec vrátil okresnému súdu na nové konanie a rozhodnutie vo veci návrhu na úpravu styku otca s maloletým, je bez akýchkoľvek pochybností zrejmé, že konanie v právnej veci sťažovateľa sa v tejto časti právoplatne neskončilo. Aj keď z formálneho hľadiska je konanie na krajskom súde právoplatne skončené, konanie medzi účastníkmi vo veci návrhu na úpravu styku otca s maloletým naďalej pokračuje.

32. Vzhľadom na skutočnosť, že predmetné konanie na okresnom súde v časti namietanej úpravy styku otca s maloletým ešte prebieha a námietky týkajúce sa prípadného porušenia práv sťažovateľa bude môcť sťažovateľ uplatniť v opravných prostriedkoch proti rozhodnutiu vo veci samej, ktoré mu Civilný mimosporový poriadok garantuje, napadnutý rozsudok krajského súdu v tejto časti nie je spôsobilý výrazným a nereparovateľným spôsobom zasiahnuť do sféry ústavou, listinou a dohovorom zaručených práv sťažovateľa.

33. Ústavný súd napokon, sumarizujúc dosiaľ uvedené, zdôrazňuje, že jeho ústavnou kompetenciou nemôže byť zmena alebo náprava, či už namietaného, alebo skutočného pochybenia všeobecných súdov v dosiaľ neskončených súdnych konaniach, ale je zásadne povolaný posúdiť, či konanie ako celok a jeho výsledok po právoplatnom skončení veci obstoja z komplexného hľadiska v ústavnoprávnej rovine. Každý iný postup by neprípustne rozširoval kompetencie ústavného súdu a vo svojich dôsledkoch by z neho robil ďalšiu súdnu inštanciu, ktorá by bola mimoriadna okrem iného aj tým, že by mohla zasahovať do ešte prebiehajúcich konaní (IV. ÚS 261/2020).

34. Ústavný súd preto, zohľadňujúc princíp subsidiarity vyplývajúci z čl. 127 ods. 1 ústavy i svoju doterajšiu ustálenú rozhodovaciu prax a v neposlednom rade akcentujúc rešpektovanie princípu minimalizácie zásahov do rozhodnutí všeobecných súdov, ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo veci namietaného porušenia práv zaručených ústavou, listinou a dohovorom napadnutým rozsudkom krajského súdu v časti úpravy styku otca s maloletým odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde.

K namietanému porušeniu označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu v časti týkajúcej sa určenia bežného výživného (prvý výrok napadnutého rozsudku)

35. Z už citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd a právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

36. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti štandardne vychádza z názoru, že na skúmanie prípustnosti návrhu na začatie súdneho konania, jeho opodstatnenosti, dodržania zákonných lehôt, oprávnenosti navrhovateľa takýto návrh podať, právomoci o ňom konať a rozhodnúť či splnenia iných zákonom ustanovených náležitostí je zásadne príslušný orgán, ktorý rozhoduje o merite návrhu. Inými slovami, právomoc konať o veci, ktorej sa návrh týka, v sebe obsahuje právomoc skúmať to, či návrh zodpovedá tým podmienkam, ktoré pre konanie o ňom ustanovuje príslušný procesný kódex. Ingerencia ústavného súdu do výkonu tejto právomoci všeobecných súdov je opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou (I. ÚS 74/02, I. ÚS 115/02, I. ÚS 46/03). V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že uvedené obdobne platí, aj pokiaľ ide o skúmanie prípustnosti návrhu na začatie dovolacieho konania, jeho opodstatnenosti a pod. Následkom toho sa ústavný súd pri posudzovaní otázky o prípustnosti dovolania v zásade obmedzuje, avšak pri predbežnom prerokovaní ústavných sťažností je vždy povinný preskúmať svoju vlastnú právomoc z toho hľadiska, či tejto právomoci nepredchádza právomoc iného súdu, ktorý by bol oprávnený sťažovateľovi poskytnúť ochranu pred namietaným porušením ním označovaných základných práv a slobôd.

37. Z obsahu ústavnej sťažnosti je zřejmé, že sťažovateľ považuje odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu v namietanej časti (určenie bežného výživného) za nedostačujúce z hľadiska jeho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie, keďže sa krajský súd adekvátne nevysporiadal s jeho argumentáciou.

Sťažovateľ je zároveň presvedčený, že krajský súd v časti, ktorou zmenil výrok rozsudku okresného súdu týkajúci sa určenia bežného výživného, rozhodol v rozpore so zákonom č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov s Civilným mimosporovým poriadkom, ako aj v rozpore s rozhodovacou praxou všeobecných súdov.

38. Ústavný súd v danej súvislosti konštatuje, že sťažovateľom predstretá argumentácia vo vzťahu k odôvodneniu napadnutého rozhodnutia korešponduje s dovolacím dôvodom zakotveným v § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

38.1 Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom *denegatio iustitiae* [(odmietnutia spravodlivosti) uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Cdo 155/2017 z 25. októbra 2017]. Pokiaľ rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP (napríklad IV. ÚS 314/2020).

39. Súčasne námietky sťažovateľa smerujúce k aplikácii právnych predpisov v rozpore s rozhodovacou praxou všeobecných súdov korešpondujú s dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Nesprávneho právneho posúdenia veci sa týkajú aj dôvody dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) a c) CSP, ktoré sú ktorýmkoľvek dovolateľom rovnako použiteľné.

40. Zo zistení ústavného súdu pri príprave predbežného prekovania ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ proti prvému výroku napadnutého rozsudku krajského súdu (ktorým určil bežné výživné) dovolanie nepodal, a teda nevyužil právny prostriedok, ktorý mu zákon priznáva na ochranu jeho základných práv a slobôd, čím nerešpektoval subsidiárne postavenie ústavného súdu. Nevyužitie zákonnej možnosti podať dovolanie totiž nemožno nahrádzať ústavnou sťažnosťou podanou ústavnému súdu, ktorý, ako z už uvedeného vyplýva, môže založiť svoju právomoc na konanie o nej až vtedy, keď fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú ústavnú a zákonnú možnosť účinnej ochrany svojich práv; túto možnosť však sťažovateľ v danom prípade mal.

41. Pokiaľ ide o eventuálne ďalšie námietky, ktoré nie je možné uplatniť v dovolacom konaní, riešenie poskytuje § 124 posledná veta zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ak bol vo veci podaný mimoriadny opravný prostriedok, lehota na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, začína plynúť od doručenia rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku. V takom prípade je teda potrebné najprv vyčerpať námietky dostupné pre dovolacie konanie a až následne využiť ústavnú sťažnosť (v rozsahu súvisiacom aj s výsledkom rozhodovania dovolacieho súdu).

42. Ústavný súd dodáva, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti netvrdil a už vôbec nepreukázal, že dovolanie nepodal z dôvodov hodných osobitného zreteľa, v okolnostiach jeho prípadu teda neprichádzal do úvahy ani prípadný možný postup ústavného súdu v zmysle § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

43. Na základe uvedeného ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol ako neprípustnú a argumentáciou sťažovateľa vo vzťahu k porušeniu označených práv sa bližšie nezaoberal.

44. Pretože bola ústavná sťažnosť odmietnutá ako celok, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľa v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. novembra 2020

Miroslav Duriš
predseda senátu